

Z historie Jednoty (1862–1869)

Gabriel Blažek

In: Martina Bečvářová (author): Z historie Jednoty (1862–1869). (Czech). Praha: Prometheus, 1999. pp. 25–36.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/401746>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

GABRIEL BLAŽEK

(1842 – 1910)

Gabriel Blažek, nejmladší ze čtveřice zakladatelů, byl velmi úspěšným mužem; poměrně brzy se stal vysokoškolským profesorem, řadu let působil jako říšský a zemský poslanec. V matematice a fyzice však hlubokou stopu nezanechal.

Studium, Spolek, Jednota

Gabriel Blažek se narodil 20. září 1842 v Borovnici u Chocně jako syn Gabriela Blažka, vrchnostenského obročího z Borovnice č. 39, a Marie rozené Pawikaukové.¹ Měl dvě sestry, Annu a Marii, které zůstaly svobodné, a bratra Aloise, který byl ředitelem občanské záložny v Praze na Smíchově.

Gabriel Blažek studoval na gymnáziích v Mostě a v Žatci, v roce 1860 maturoval na gymnáziu na Malé Straně v Praze. V témže roce začal studovat na filozofické fakultě pražské univerzity. Věnoval se především matematice a přírodním vědám (profesoři J. F. Kulik, V. Matzka, V. Pierre, J. Böhm, F. Rochleder a A. Reuss), navštěvoval i přednášky z psychologie, filozofie a pedagogiky (profesoři W. Volkmann, J. Dastich, J. Padlesak a J. H. Löwe). Po celé studium se hlásil k německé národnosti. V letech 1860–1862 pobíral stipendium 94 zl. 50 kr.,² v posledním školním roce 1862/63 stipendium 11 zl.³ V letním semestru 1862/63 studia na pražské univerzitě dokončil.⁴ V této době byl již jeho otec mrtev, rodinné záležitosti spravoval Josef Folkmann, knihovník v Praze.

Na své profesory matematiky Blažek později vzpomínal takto:

... učili na pražské universitě mathematice professoři Kulik a Matzka. Jakub Filip Kulik byl v té době již staříčkým pánem, hubené, kostnaté postavy a nápadně zapadlých lící. Přednášel třikrátě týdně obden po dvou hodinách, od 9–11 hodin dopoledne, a sice od 9–10 hod. úvod do vyšší analyse a počtu diferenciálního a integrálního, od 10–11 hod. některou partii mechaniky na základě vyšší analyse. Vykládal doslovně dle svých knih, jež s nevšední liberálností darovával každému ze svých posluchačů, ovšem i leckterému, jenž toho nebyl valně hoden, neboť u antikvářů Kulikových knih jen se hemžilo. Přednášel velmi rychle,

¹ Viz matrika farního úřadu Sudslava, sign. 2032, stará foliace 58, nová foliace 49. Blažek byl celým jménem Gabriel Josef František. Blažkův otec Gabriel byl synem zemřelého Josefa Blažka, vrchnostenského zahradníka z Pátku nad Ohří č. 1, a Anny Kučerové z Hřivčice ze statku Pátek, matka Marye byla dcerou zemřelého Františka Pawikaukého, direktora na Zlonickém panství, a Marye Liberové ze Zlonic. Statek Borovnice náležel k panství Kostelec nad Orlicí, které vlastnil rod Kinských. Kmotrem Gabriela Blažka byl Antonín Čečetka, vrchnostenský sládek v Heřmanově Městci, kmotrou Antonína Pawikauková, dcera Františka Pawikaukého ze Zlonic.

² Uděleno dne 27. srpna 1857 dekretem č. 33 247.

³ Uděleno dne 8. května 1862 dekretem č. 25 126.

⁴ Viz katalogy posluchačů filozofické fakulty pražské univerzity 1860–1863, Archiv UK.

což seznati lze již z toho, že týdně 3hodinnou přednáškou vyčerpал celý počet diferenciální a integrální za zimní semestr. Řídil se dle staré školy, nenáviděl diferenciální poměry a tvořil raději diferenciály. Kulik mluvil polským přízvukem, vyslovuje **k** a **q** velmi tvrdě a ostře. Nullu jmenoval pravidelně záro. Co typická postava pražská zamýšleně kráčel obden k desáté hodině z Vodičkovy ulice Husovou třídou ku Klementinu, pojídaje půl housky po cestě; druhou polovici požil v přestávce mezi první a druhou svou přednáškou. Byl v literatuře matematické velmi obeznalý, ve styku s posluchači velmi vlídný a zdvořilý, ač těchto styků nevyhledával. Jeho výklady netěšily se té pozornosti, jíž by byly zasluhovaly, poněvadž Kulik zkušebním komisařem nebyl. ([3], str. 2)

Vilém Matzka čítal asi 61 rok, byl postavy silné a zavalité, měl oko velmi živé a zakládal si na tom, že jest Gaussovi poněkud podoben. Přednášel zpravidla 6 hod. týdně, a sice třikráte od 11–12 hod. dopoledne a taktéž třikráte od 3–4 hod. odpoledne. Vykládal předně partie elementární matematiky, pěstuje zejména stereometrii, k níž si pořídil zvláštních modelů ... Výklady o vyšší analýsi měl roztrženy na 6 semestrů, pojednává za sebou o algebraické analýsi, počtu diferenciálním, počtu integrálním (2 semestry), o analytické mechanice (2 semestry). Přidržel se zde přesných method Cauchy-ho, k němuž se často odvolával. Mělo se za to, že nejlépe zpracoval počet integrální. Konečně jednal též o vybraných partiích matematické fysiky, suppluje takto neobsazenou stolicí matematické fysiky za roční remuneraci. Avšak v těchto přednáškách jasně se jevilo, že Matzka fysikem není.

Matzka velice dbal zevnějších forem: přednášku svou zařídil a uspořádal tak, aby byla celá a přehledně na tabuli obsažena ... psal-li zlomek, vedl zlomkovou čáru, načež následovaly jmenovatel a pak čítatel. Tyto formality vyžadoval však Matzka i na svých posluchačích, při nichž netrpěl, by se nula přeškrtnla. Přednášel jednotvárně, polo obrácen k tabuli, stále porovnáváje výsledky se zápisy, jež měl po ruce; nahodilou chybu početní vymazával prstem, a vyskytl-li se kamínek ve křídě, vrhl ji velkým obloukem přes hlavy posluchačů do levého kouta posluchárny. My žertovně tuto vlastnost připisovali delšímu jeho pobytu na škole bombardérské. Řecké éta vyslovoval ita odvoláváje se k výslovnosti novořecké.

Jsa přísným examinátorem při zkouškách učitelské způsobilosti byl Matzka postrachem všech kandidátů, již přednášky jeho pilně navštěvovali podrobuje se na konci semestru kolokviu již proto, poněvadž kolovala pověst, že nedosáhne u Matzky approbace učitelské, kdož se dříve u něho nepodrobil několika kolokviím. Avšak tato kolokvia byla velmi důkladná a trvala i při lepších kandidátech skorem 2 hodiny.

Jinak byl Matzka studujícím dosti přístupným; hovořivali jsme s ním zpravidla po dobu akademické čtvrti, již precísně zachovával, procházějící se před hodinou po chodníku v nádvoří Klementina. Při poněkud pochmurném počasí stěžovali jsme si, že na tabuli nevidíme, načež Matzka pravidelně odpověděl, že bychom při rozžatém plynu pro odlesk s tabule ještě méně viděli, načež přednášku odložil, což i často k naší žádosti činíval při jarní pohodě, když slunce do přírody lákalo. ([3], str. 2–3)

Od letního semestru školního roku 1861/62 až do letního semestru 1862/63 byl Gabriel Blažek aktivním členem *Spolku pro volné přednášky z matematiky a fyziky*. V těchto třech semestrech přednesl jednu, dvě, resp. šest přednášek.⁵ V zimním semestru 1862/63 byl knihovníkem *Spolku*; funkci vykonával až do 12. ledna 1863. V létě roku 1863 ze *Spolku* vystoupil v souvislosti s ukončením svého studia a odchodem do Vídně.

Dne 25. března 1870 byl jmenován čestným členem *Jednoty českých matematiků*, 8. května 1870 se stal jejím zakládajícím členem; příliš aktivním členem *Jednoty* však nebyl. V roce 1862 publikoval jako *Hörer der Philosophie zu Prag* svůj první článek [B1] ve vídeňských *Sitzungsberichte*.

Vídeň, zkouška učitelské způsobilosti, doktorát

Od zimního semestru 1863/64 navštěvoval Gabriel Blažek na filozofické fakultě vídeňské univerzity přednášky z matematiky a fyziky (profesoři J. Stefan a J. Petzval). Snažil se zde založit obdobný studentský spolek jako v Praze, jeho úsilí však nebylo úspěšné.⁶

V roce 1864 složil zkoušku učitelské způsobilosti z matematiky a fyziky pro vyšší gymnázia⁷.

Dne 24. října 1864 se stal na fyzikálním ústavu vídeňské univerzity asistentem profesora Andream von Ettingshausena. V letech 1864 a 1865 publikoval jako *Zögling des k. k. physikalischen Institutes* a jako *Assistent am k. k. physikalischen Institute* své práce [B2] a [B3].

Dne 14. července 1865 získal na vídeňské univerzitě doktorát filozofie. Podle tehdejšího zákona, který platil až do roku 1872, nemusel sepsat doktorskou práci, doktoráty byly získávány jen na základě rigorózních zkoušek.⁸

V témže roce se na vídeňské univerzitě habilitoval *für die gesamte Mathematik*,⁹ jako soukromý docent působil na filozofické fakultě vídeňské univerzity od letního semestru 1865/66 do zimního semestru 1866/67.

Na polytechnice

Dne 10. března 1866 byla českým zemským sněmem ustavena *mimořádná stolice matematiky a analytické mechaniky s českým vyučovacím jazykem* a na její obsazení byl vypsán veřejný konkurz. Účastnili se ho dr. G. Blažek, dr. A. K. Grünwald, J. Smolík, dr. E. Hrys, V. Štorch, M. Pokorný,

⁵ 22. 5. 1862 *Über die Berechnung des Volums durch Zuhilfenahme der Schwerpunktsbestimmung*, 4. 11. 1862 *Über die Sekantenprodukte*, 11. 11. 1862 *Über die Vergleichung der Principien der Differential- und Integralrechnung*, 27. 4. 1863 *Über die Entwicklung einer trigonometrischen Reihe*, 4. 5. 1863 *Über Construction der Brennlinie sphärischer Hohlspiegel*, 4. 5. 1863 *Über die Linsenform, die homogenes von einem Punkte ausgehendes Licht wieder in einen Punkt vereinigt*, 18. 5. 1863 *Über die Beziehungen zwischen den B und Γ Funktionen*, 18. 5. 1863 *Von der Schwingungsdauer des Pendels*, 1. 6. 1863 *Über die gebrochenen Differentialquotienten*.

⁶ Viz [3], str. 6.

⁷ Veškeré materiály o průběhu zkoušky se ztratily.

⁸ Viz Doktoráty na filozofické fakultě vídeňské univerzity, Archiv vídeňské univerzity.

⁹ Veškeré materiály týkající se habilitace se ztratily.

dr. J. R. Vaňaus a J. Boháč. Obsazení stolice se pozdrželo kvůli prusko-rakouské válce. Teprve 22. října 1866 profesorský sbor utrakvistické polytechniky navrhl tři kandidáty: G. Blažka, J. R. Vaňause a M. Pokorného. Na základě tohoto návrhu byl Blažek zemským výborem království Českého dne 25. listopadu 1866 jmenován mimořádným profesorem matematiky s českou vyučovací řečí, 10. ledna 1867 bylo jmenování císařem schváleno.¹⁰

Blažkovo jmenování bylo pro německé profesory Heinricha Durège a Viktora Pierra velmi překvapivé, neboť prosazovali A. Grünwalda; jeho jmenování však bylo zmařeno, protože čeští profesori tvrdili, že

... Antonín Grünwald, soukromý docent a asistent při mathematice s vyučovací řečí německou, který o českou professuru také žádal, není tou měrou jazyka českého mocen, aby mohl býti pojat do terna. ([4], str. 499)

Zajímavé je, že Blažek toto místo získal, i když v té době ještě dobře česky neuměl:

Blažek — snad následkem víceletého působení v německém prostředí — neovládal při zahájení svých přednášek dosti hladce českou mluvu a jeho výklady byly (začal o determinantech), zvláště pro slabší posluchače, dosti nezáživné. Představil nám ho po Novém roce 1867 sám rektor Kořistka. Blažek byl nicméně upřímným vlastencem a v pozdějším svém dlouholetém působení politickém osvědčil se býti vřelým zastáncem jazyka a práv národa českého. ([1], str. 12)

O tři roky později, dne 4. dubna 1870, navrhoval profesorský sbor polytechniky Gabriela Blažka na místo řádného profesora matematiky; Blažek se však dne 11. června 1870 jmenování vzdal a přijal pouze zvláštní odměnu za speciální přednášky konané ve školním roce 1870/71 pro posluchače chemie. Znovu byl navržen řádným profesorem 2. a 9. října 1871. Blažkovo působení na polytechnice bylo hodnoceno takto:

*Co se suplování týká, navrhuje [profesor Č. Hausmann], aby odevzdáno bylo mimořádnému professoru téhož předmětu p. Dr. Gabrielu Blažkovi, anaf výše jeho vědeckého vzdělání a osvědčená pedagogická způsobilost a horlivost nejúplnější poskytují záruku, že professuru uprázdněnou ve vědeckém a paedagogickém ohledu důstojným způsobem zastávati bude.*¹¹

Blažek byl jmenován řádným profesorem dne 17. října 1871 a schválen dne 2. ledna 1872 dekretem č. 25 829.¹² V té době měl publikovány práce [B1] – [B5].

V letech 1875/76, 1881/82 a 1901/02 byl rektorem české techniky a v letech 1876/77, 1882/83 a 1902/03 jejím prorektorem. V roce 1872/73 byl přednostou odboru vodního a silničního stavitelství, v letech 1879/80 a 1883/84 přednostou odboru strojnictví. Jako řádný profesor matematiky se téměř pravidelně účastnil zasedání profesorského sboru. Podílel se na organizování výuky, úpravách zkušebních řádů a školních poplatků, zasazoval se i o změny platů profesorů, asistentů i nepedagogických pracovníků, zabýval se legislativou a finanč-

¹⁰ Viz [4], díl I., str. 478 a 499.

¹¹ Protokol o schůzi profesorského sboru z 2. 10. 1871, Archiv ČVUT.

¹² Viz [4], díl II., str. 247.

ními problémy školy, ovlivňoval obsazování nových asistentských, docentských i profesorských míst, zasedal v nejrůznějších komisích. V letech 1869–1875 a 1880–1885 pracoval v komisi pro osvobození od školného, v roce 1870 působil jako jednatel nadace pro bezplatné obědy pro nemajetné posluchače, v témže roce byl jednatelem *Skuherského nadace*. V 70. a 80. letech zasedal v komisi pro rozdělení podpory nejlepším studentům. V letech 1871–1875 působil jako kurátor knihovny; podílel se na její správě i na rozšiřování knižního fondu. Velkou pozornost věnoval reformám výuky matematiky.

Ve školním roce 1870/71 prosazoval Blažek zřízení místa druhého honorovaného asistenta matematiky. Oprávněnost svého požadavku zdůvodňoval takto:

Počátkem letošního roku převzal jsem vedle obvyklých přednášek mathematických pro posluchače prvního ročníku prvních tří odborů nově zavedené přednášky o mathematice pro lučebníky, čímž týhodní počet hodin mých na 12 vzrostl, z nichž 2 jsou repetitoriím věnovány. Do obou přednášek přihlásili se posud 184 posluchači.

Má-li vyučování mathematice na našem ústavě setkati se s výsledkem uspokojujícím, třeba donutiti posluchače k studování nepřetržitému a k samostatnému cvičení se, čehož dosíci se lze domácími úkoly, písemnými pracemi a odbýváním repetitorií, ježto současně však více než 20 posluchačů navštěvovati nemůže. Já nejsem sto uvázati se vedlé svých 10 hodin přednáškám věnovaných v odbývání 9 hodin repetitorií a v prohlížení měsíčně nejméně 600 písemných prací. ...

Já předkládám tedy slavnému sboru professorskému snažnou prosbu, by žádost mou za povolení výpomocného assistenta pro mathematicu s ročním platem 500 zl. u zemského výboru laskavě podporoval.

... kdyby slavný zemský výbor žádosti mé ... vyhověti neráčil, viděl bych se nucena, na vlastní své útraty najmouti sobě privátního assistenta, neboť musím pevně státi na tom, aby se týž výhody poskytovaly posluchačům našeho ústavu jako oněm německé polytechniky, na níž při polovičním počtu posluchačů ovšem jeden assistent pro mathematicu všem požadavkům vyhovuje.¹³

V lednu 1871 Gabriel Blažek svoji žádost opakoval.

Při 10-ti hodinách přednášek a 8 hodinách repetitorií není [Blažek] sto, aby sám povinností jemu uloženým vyhověl. ... odůvodněná jeho žádost za povolení druhého assistenta od výboru zemského žádoucného vyřízení dosud nedošla jest on nucen, aby zájmy posluchačů liknavostí jiných netrpěly si výpomocného assistenta prozatím na své útraty vzíti, při čemž si ovšem výslovně vyhrazuje právo, odškodnění jeho výdajů přímo u Vys. sněmu svého času požadovati. —

Zroveň prosí, aby sbor professorský p. Karla Zahradníka, který v oboru mathematickém nad jiné vyniká, za výpomocného assistenta jemu povolil.¹⁴

Druhá asistentura pro matematiku byla zřízena v roce 1872.

V následujících letech Blažek navrhoval zlepšení finanční situace svých asistentů a usiloval o lepší postavení a ohodnocení soukromých docentů. Podílel se i na reorganizaci studia.

¹³ Protokol o schůzi profesorského sboru z 24. 10. 1870, Archív ČVUT.

¹⁴ Protokol o schůzi profesorského sboru z 9. 1. 1871, tamtéž.

V šedesátých letech vyučoval *Mathematiku I*, základní kurz určený pro první ročník. Od sedmdesátých let vedl ve dvouletém cyklu přednášky *Mathematika I. ročník* a *Mathematika II. ročník*; alternoval nejprve s Emilem Weyrem, později s Eduardem Weyrem, Augustinem Pánkem a Matějem Norbertem Vaněčkem. Od roku 1872/73 navíc vyučoval i *Analytickou mechaniku*. V letech 1901/02–1903/04 vedl přednášky z pojišťovací matematiky. V letech 1872 až 1879 publikoval práce [B6] – [B13].

Od osmdesátých let 19. století až do roku 1900 zasedal Blažek na říšské radě ve Vídni, schůzi profesorského sboru a školních aktivit se téměř neúčastnil. Jeho přednášky suplovali nejprve asistenti Matěj Norbert Vaněček, Matyáš Lerch a Ladislav Červenka, později soukromý docent Augustin Pánek. V letech 1898–1900 měl Blažek jako říšský poslanec dovolenou a jeho výuku převzal Augustin Pánek. Problémy se suplováním Blažkových přednášek řešil vždy profesorský sbor a c. k. místodržitelství. Uvedme několik úryvků z protokolů schůzí profesorského sboru.

*Opatření v příčině suplování pana prof. Dra G. Blažka. Usneseno, aby p. prof. Dra G. Blažka zastupoval jeho asistent pan M. Vaněček.*¹⁵

*Prof. Blažek uvádí, že po čas zasedání rady říšské od 24. ledna do 11. června jej pan asistent M. Vaněček ve výkladech zastupoval, i činí návrh, aby jemu příslušná remunerace dle substitučního normale byla vymožena.*¹⁶

*Prof. Blažek oznamuje, že se odebírá k zasedání říšské rady a že jej v přednáškách o matematice a analytické mechanice zastupuje od 1. listopadu 1890 docent M. Lerch, jehož i po dobu dalšího svého sněmovacího zaměstnání za supplenta navrhuje.*¹⁷

*Rektor předčítá písemné sdělení obou pánů poslanců [F. Tilšer a G. Blažek], kteří počínajíc 9. dubnem t. r. na jednáních rady říšské účastniti se budou a jakožto své zástupce ... a docenta Matyáše Lercha od 7. dubna t. r. na dobu trvání nynějšího zasedání rady říšské navrhuji.*¹⁸

*K písemnému návrhu obou těchto profesorů usnešeno jednomyslně, přikázati zastupování prof. Dra Blažka panu Aug. Pánkovi ... a to od 15. října t. r. počínaje na zimní semestr 1896 ...*¹⁹

*Prof. Aug. Pánek oznamuje, že musil na střední škole od 17. února t. r. převzít své povinnosti učitelské a že proto týmž dnem odevzdal zastupování pana prof. Dra G. Blažka na této škole, jež mu bylo svěřeno, asistentovi panu Ladisl. Červenkovi.*²⁰

*... prof. D. G. Blažkovi udělena dovolená na šk. r. 1898/9, ve kterém čase má jej substitovati v přednáškách prof. Aug. Pánek ...*²¹

¹⁵ Protokol o schůzi profesorského sboru ze 7. 2. 1888, tamtéž.

¹⁶ Protokol o schůzi profesorského sboru z 26. 6. 1888, tamtéž.

¹⁷ Protokol o schůzi profesorského sboru z 9. 12. 1890, tamtéž.

¹⁸ Protokol o schůzi profesorského sboru ze 14. 4. 1891, tamtéž.

¹⁹ Protokol o schůzi profesorského sboru ze 13. 10. 1896, tamtéž.

²⁰ Protokol o schůzi profesorského sboru z 9. 3. 1897, tamtéž.

²¹ Protokol o schůzi profesorského sboru z 11. 10. 1898, tamtéž.

Po ukončení politických aktivit se Blažek opět účastnil života školy. Ve školním roce 1901/02 podle vídeňského vzoru prosadil vznik oddělení pro pojišťovací techniku. V roce 1902 se zasadil o zavedení paralelních přednášek z matematiky.

Mimo polytechniku

V roce 1870 se Gabriel Blažek stal mimořádným členem *Královské české Společnosti nauk*.

V letech 1871–1876 pomáhal rytíři Karlu Kořistkovi vyměřovat a vytvářet vrstevnicové mapy, které spolu s podrobným popisem práce a vlastností terénů byly uveřejňovány v *Archivu pro přírodovědecké proskoumání Čech* v oddělení topografických výzkumů. Pro tento výzkum sám naměřil nadmořskou výšku asi pěti tisíc míst v Čechách.²²

Několik let působil G. Blažek jako stálý spolupracovník redakce *Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky*. Na činnosti *Jednoty českých matematiků* se výrazněji nepodílel.²³ Pouze při oslavách 25. výročí vzniku *Spolku pro volné přednášky z matematiky a fyziky* v roce 1887 měl vzpomínkovou přednášku.²⁴

V roce 1875 se stal členem *Svatoboru*²⁵ a *Musea království Českého*. Současně byl členem *ředitelstva soukromého spolku pro podporování chudých*.

Od roku 1876 do roku 1884 byl Blažek *examinátorem zkušební komise pro učitelství na reálných a obchodních školách*. Dále byl členem *c. k. zkušební komise pro kandidáty učitelství na českých gymnasiích*. V roce 1881/82 zasedal ve *zkušební komisi pro civilní inženýry a architektky*.

Blažek byl odborníkem v oblasti pojišťování, národohospodářské aritmetiky a finanční matematiky. Účastnil se práce různých peněžních ústavů, byl náměstkem předsedy *zemského pojišťovacího fondu císaře Františka Josefa*, který se zabýval podporou invalidů; spravoval zde bilanci pojistných příspěvků. Od roku 1896 byl náměstkem generálního ředitele *Hypotéční banky království Českého* a po dobu nemoci generálního ředitele hraběte Zdeňka Thuna banku vedl. V roce 1907 byl zvolen jejím generálním ředitelem. Tuto funkci vykonával bezplatně až do smrti. Byl rovněž předsedou správní rady *Pražské úvěrní banky*, několik let působil v předsednictvu *Úrazové pojišťovny dělnické* jako člen delegovaný vládou.²⁶ Díky těmto aktivitám získal řadu zkušeností, které

²² Viz Archiv pro přírodovědecké proskoumání Čech 8(1891), str. 6.

²³ V roce 1875 byl zvolen do výboru *Jednoty*, ale volbu nepřijal — viz *Věstník JČM* č. 1, 1875, str. 7.

²⁴ Bylo to dne 24. 3. 1887, viz [3], str. 2.

²⁵ V roce 1900 zasedal v komisi *Šetkova fondu* pro udělení ceny za nejlepší českou přírodovědeckou publikaci, o tři roky později zasedal v obdobné komisi *Čermákova fondu*. Výrazněji se aktivit *Svatoboru* neúčastnil. Viz *Památník Svatobora za 1862–1912 a zpráva výroční za rok 1911*, nákladem Svatobora, tiskem Edvarda Leschingra, Praha 1912.

²⁶ Stanovy *Úrazové pojišťovny dělnické* jsou otištěny v knížce Josefa Vránka *Pojišťování dělnictva pro případ nemoci a úrazu, díl I. a II.*, tisk Alois Wiesner, Praha, rok vydání neuveden.

ho přiměly, aby usiloval o zřízení místa docenta *pojišťovací matematiky* na pražské technice.²⁷

Politická činnost

Gabriel Blažek nebyl pouze vysokoškolským učitelem, ale také politikem.

V roce 1883 byl v Praze zvolen do sboru obecních starších, kde setrval jeden měsíc a pak se mandátu vzdal. V roce 1886 byl opět zvolen do sboru obecních starších, působil zde jeden rok.

Roku 1886 se stal členem městské rady, delegován byl za novoměstský volební obvod.

V roce 1887 byl v doplňovací volbě zvolen říšským poslancem za Staré Město pražské; za vyostřených bojů mladočechů a staročechů přijal téměř beznadějnou kandidaturu a spolu se svým přítelem JUDr. J. Podlipným připravil vítězný volební program. Dne 7. září 1887 Blažek přednesl na schůzi „staroměstských voličů“ svůj volební program. Ocitujme část jeho projevu z novinové zprávy v Národních listech:

Slavné shromáždění! Velectění pánové!

Představuji-li se vám na tomto místě jako kandidát pro uprázdněný mandát poslance na říšské radě pro staroslavné Staré město pražské, račte mi to prominouti vzhledem k té okolnosti, že jsem k tomuto kroku vyzván byl četnými pány voliči Starého města a že mne sem vedlo pozvání předsedy komitétu, jenž tuto schůzi svolal.

Jsem si úplně vědom velké zodpovědnosti, jež spojena jest s čestným postavením poslance na říšské radě, zejména zastupuje-li volební okres, jakým jest Staré město pražské, a proto pokládám za svou povinnost, abych zcela otevřeně vyslovil svoje náhledy a zásady, jimiž bych se řídil, kdyby mi popřálo štěstí, abych většinou voličů na říšskou radu poslán byl. Neboť volba po takovém vyzvání znamenala by, že většina voličů s náhledy mnou projevenými souhlasí, což by mi zavdalo zmužilosti k jich náležitému a důraznému hájení na patřičném místě. ...

Jsou mi známy posud nevyplněné tužby jak národa českého, tak i naší slovanské Prahy; nepovstaly nedávno, vyslovují se již po celou řadu let. Uvádím zde regulaci Vltavy, a sice nejen až do Prahy, nýbrž i odtud na Šumavu, založení přístavu a překladiště v Praze, stavbu důstojné budovy a skutečně v život uvedené vyšší průmyslové školy, spravedlivé upravení daně potravní atd. Jest to zvláštním příznakem dosavadní politiky naší delegace, že řešení těchto životních otázek posud nedovedla popohnati. (Pravda!) Kojím se nadějí, že i tyto otázky dojdou uspokojivého rozřešení po zahájení ráznější politiky, což by se však záhy státi muselo, neměla-li by Praha značně býti poškozena; jdeť tu

²⁷ V roce 1902 se na pražské technice pro obor *pojišťovací matematiky a matematické statistiky* habilitoval Josef Beneš (1859–1927), který od školního roku 1904/05 vedl speciální přednášky o pojišťovnictví, které převzal po Blažkovi. Více viz Protokoly o schůzích profesorského sboru ze školního roku 1901/02, Archiv ČVUT.

o zmaření koncese k zařzení překladišť ve Velkém Březně, čímž by obchodní proud Prahu minul.

Když jsem byl takto svoje politické náhledy vyložil, budiž mi ještě popřáno, abych se v krátkosti zmínil, ve kterých směrech zákonodárných bych na říšské radě pracovati mohl.

Co dlouholetý člen novoměstského klubu, v jehož schůzích s velkou zálibou se probíraly otázky řemeslnické a živnostenské, dobře znám nedostatky nového řádu živnostenského, zejména co týče se průkazu spůsobilosti, pak závodů konfekcionářských, znám stesky na práce v trestnicích, na podomní obchod v městech, znám zejména stesky ohledně dodávání vojenských potřeb. Mou snahou by bylo, aby se vytknuté vady odstranily a steskům dle možnosti vyhovělo. Co professor na vysokých školách technických a bývalý univ. docent znám zařzení vysokých a středních škol a zasadil bych se o provedení některých reforem na středních školách; jsemť stoupencem jednotné střední školy a mám za to, že žactvo středních škol duševními pracemi jest přetíženo na úkor tělesného svého vývinu. Toť jsou však tak speciální věci, že se do rámce dnešní schůze nehodí.

Ctění přátelé! ... nepotřebuji ničeho a nechci ničeho, jsem mužem samostatným a neodvislým (Výborně!) jehož jedinou snahou býti může, dle svého nejlepšího vědomí a přesvědčení na každém místě hájiti prospěch a čest národa českého, jehož šťastnější budoucnosti volám „Na zdar!“²⁸

Blažkovým hlavním protikandidátem byl právník Dr. Eugen Eiselt, staročech. Na počátku září se rozhořel velmi ostrý předvolební boj, který byl živě komentován denním tiskem.²⁹ Dne 9. září 1887 získal Blažek jako kandidát „neodvislých voličů staroměstských a staroměstského klubu občanského“ 820 hlasů a jeho protikandidát 768 hlasů. Dne 10. listopadu 1887 složil Blažek spolu s nově zvoleným mladočechem hrabětem Lažanským ve Vídni slavnostní poslancecký slib. Jejich zvolení mělo v Praze i ve Vídni velký ohlas; vyvolalo však obavy z posílení pozic *mladočeské svobodomyšlné strany*.³⁰

Na říšské radě zasedal Blažek za Staré Město pražské celkem třináct let.³¹ Pracoval na školských a finančních záležitostech. Patřil mezi odborníky

²⁸ Národní listy 27(1887), č. 246 z 8. 9., str. 2.

²⁹ Viz např. Národní listy 27(1887), č. 245 ze 7. 9., str. 3; č. 246 z 8. 9., str. 2 a 3; č. 247 z 9. 9., str. 3; č. 248 z 10. 9., str. 2; č. 249 z 11. 9., str. 1 a 2; č. 257 z 19. 9., str. 1.

³⁰ V roce 1887 vznikla proslulá „mladočeská sedmička“: dr. G. Blažek, dr. E. Engel, dr. E. Grégr, dr. J. Herold, hrabě V. Kounic, hrabě J. Lažanský, dr. J. Vašatý.

³¹ 16. 3. 1891 byl Blažek opět zvolen poslancem říšské rady za Staré Město pražské. V prvním kole dne 4. 3. 1891 získal 826 z 1909 hlasů, jeho staročeský protikandidát Josef Kopecký 598 a německý kandidát Smeykal 433 hlasů. Do druhého kola postoupili Blažek a Kopecký; dne 16. 3. získal Blažek 585 hlasů z 587. Převolební boj a volební atmosféru zachytily např. únorové a březnové Národní listy 31(1891), např. č. 51 z 21. 2., str. 6; č. 52 z 22. 2., str. 2; č. 56 z 28. 2., str. 2; č. 59 z 1. 3., str. 4, a příloha II, str. 1; č. 61 z 3. 3., str. 2; č. 63 z 5. 3., str. 1; č. 75 z 17. 3., str. 2, a Krakonoš 13(1891), č. 6 z 26. 2., str. 1; č. 7 z 8. 3., str. 1. Na novém říšském sněmu chtěl Blažek prosazovat státní právo českého národa, jazykovou rovnoprávnost, provedení asanace staré Prahy, změnu potravinové a domovní daně, zavedení tzv. progresivní daně z příjmu, prosazení svobody shromažďovací, zavedení všeobecného hlasovacího práva a opravu penzijního pojištění.

tvorby státního rozpočtu a účetní uzávěrky, zabýval se výpočty o výnosnosti daní a kontrolou státního dluhu. Za vlády hraběte Kazimierza Badeniho byl rozhodným odpůrcem připravené volební reformy, žádal zavedení všeobecného rovného hlasovacího práva. Poslanecký mandát za svobodomyšlnou stranu si udržel až do roku 1900, kdy se po rozpuštění říšské rady rozhodl více nekandidovat.³²

Řadu let Blažek zasedal na zemském sněmu království Českého. V roce 1889 byl poprvé zvolen zemským poslancem za mladočechy obvodu Chrudim, od roku 1895 pak zastupoval Nové Město pražské.³³ Na českém zemském sněmu se angažoval zejména ve finančních otázkách (např. správa zemských bank). Po celou dobu své aktivní politické dráhy pracoval ve výkonném výboru *Národní strany svobodomyšlné*, mnoho let byl jejím místopředsedou. Této funkce se vzdal v roce 1907 při reorganizaci strany. Byl také činný v *Klubu voličů novoměstských*, jehož byl mnoho let předsedou; přednášel zde své politické projevy.

Rodinný život

Dne 31. října 1872 se Gabriel Blažek oženil v kostele sv. Jiljí na Starém Městě s osmnáctiletou Annou Feuersteinovou, dcerou c. k. notáře Václava Feuersteina a Kateřiny Feuersteinové rozené Bitzanové.³⁴ V jejich manželství se narodilo pět dětí: Anna (nar. 1875, patrně zemřela 1875/6), Anna (1876–1888), Zdeňka (1877–1888), Jaroslav (1882–1911), který byl c. k. poručíkem dragounského pluku, a Jarmila (1888–1907).³⁵

V Praze bydlel Gabriel Blažek na Malostranském náměstí č. 36, v letech 1868–1881 v Konviktské ulici č. 9 a od roku 1881 až do smrti v Černé ulici č. 1.

Konec života

V listopadu 1905 získal Gabriel Blažek titul dvorního rady, byl vyznamenán řádem železné koruny třetí třídy, roku 1907 komturským řádem Františka Josefa I.³⁶ V témže roce získal doktorát technických věd.

³² Říšská rada byla rozpuštěna ministerským předsedou Körberem dne 7. září 1900, nové volby byly stanoveny až na leden 1901.

³³ Blažek byl naprostou většinou zvolen zemským poslancem dne 22. listopadu 1895. Předvolební boj a průběh voleb popisují např. listopadové *Národní listy* 35(1895), č. 308 ze 7. 11., str. 2; č. 319 z 18. 11., str. 2; č. 320 z 19. 11., str. 4 a 5; č. 321 z 20. 11., str. 2; č. 322 z 21. 11., str. 2; č. 323 z 22. 11., str. 2; č. 324 z 23. 11., str. 1.

³⁴ Viz matrika oddaných sv. Jiljí O 11, fol. 91, Archív hlavního města Prahy, kde je mimo jiné uvedeno: *Svolují v sňatek manželský mé neplnoleté dcery Anny s p. Dr. Gabrielem Blažkem dle mého a dvou svědků vlastnoručního podpisu*. Podepsáni jsou: Václav Feuerstein, Jan Krejčí (svědek), Fr. Pavikavsky (stavitel). V matrice je uvedeno, že Blažkův otec byl *berním inspektorem v Praze*. Blažkova manželka Anna se narodila dne 10. května 1853 v Mýtě u Hořovic, zemřela dne 27. ledna 1934 v Praze v Černé ulici č. 1 (viz matrika zemřelých sv. Vojtěch, Obvodní úřad Praha 2).

³⁵ Viz matriky narozených sv. Jiljí, sv. Vojtěch, matriky zemřelých sv. Jiljí, sv. Vojtěch a konskripce města Prahy, Archív hlavního města Prahy, Obvodní úřad Praha 2.

³⁶ Viz Státní ústřední archív, fond MKV/R, kartón č. 39, složka G. Blažek.

V únoru 1907 požádal Blažek o penzionování a přestal přednášet.

*Pan dvor. rada Dr. G. Blažek oznamuje, že po tak dlouholeté činnosti učitelské touží již po odpočinku a že z této příčiny požádal, aby byl dán co nejdříve na trvalý odpočinek.*³⁷

Blažkovy přednášky převzal již v únoru 1907 asistent František Velísek; skutečným Blažkovým nástupcem se stal Matěj Norbert Vaněček, který od školního roku 1903/04 přednášel matematiku ve druhé paralele.

Dne 1. listopadu 1907 byl Gabriel Blažek po čtyřiceti letech pedagogické činnosti penzionován. Po odchodu na odpočinek daroval svoji odbornou knihovnu technice.³⁸

Gabriel Blažek zemřel 6. prosince 1910 v Praze.³⁹ Pohřeb se konal dne 8. prosince 1910. Pohřební průvod prošel Prahou, ukončen byl na státním nádraží (dnes Masarykovo) odkud byly ostatky na přání zesnulého převezeny do Saské Kamenice, kde byly zpopelněny.⁴⁰

Podle Blažkovy závěti z roku 1908 byla *Ústřední Matici školské* odevzdána životní pojistka na 10 000 korun s příkazem, aby v den splatnosti bylo vyplaceno 5 000 korun *Ústřední Matici školské*, 1 000 korun *Spolku posluchačů inženýrství na c. k. české škole technické v Praze*, 1 000 korun *Spolku posluchačů strojího inženýrství na c. k. české škole technické v Praze* a 1 000 korun *Husovu fondu na podporu studujících vysokých škol*, 2 000 korun získalo *Skuherského nadání při c. k. české škole technické v Praze*.⁴¹

Vzpomínky

Ocitujme na závěr některé zajímavé úryvky z nekrologů, které dokreslují Blažkovu osobnost:

... byl přítelem studentstva; jeho snahou bylo poskytnouti studentům vše, čím profesor může jim prospěti, a jeho zásadou bylo nikdy neučiniti nic, co by student mohl kdykoliv v životě posouditi jako nepříznivé pro sebe. Ke svým přátelům mluvil o svých posluchačích vsutku něžně, v posluchárně choval se k nim laskavě, ve zkušební síni vlídně, hlavně však nejshovívavěji. Proto imponoval všem a mohl se honositi všeobecnou oblibou. ...

*Jako člověk byl dr. Blažek muž přímo ideální. Vždy opravdový, vždy srdečný, stále energický, nejpřísněji spravedlivý, ale při tom mírný, jemně citlivý a pozorný ... Žil šťastný život a dovedl štěstí přátel i štěstí sdíleti.*⁴²

³⁷ Protokol o schůzi profesorského sboru z 19. 2. 1907, Archiv ČVUT.

³⁸ Více viz Protokol o schůzi profesorského sboru z 25. 11. 1907, tamtéž.

³⁹ Viz matrika zemřelých sv. Vojtěch Ú 1. 7. 1908 – 13. 8. 1933, str. 30, Obvodní úřad Praha 2. Podle záznamu v matrice zemřel Blažek na selhání srdce při těžké rakovině. Neměl církevní pohřeb, ani poslední zaopatření. Viz článek *Dr. Gabriel Blažek*, Národní listy 50(1910), večerní vydání, č. 336 z 6. 12., str. 2.

⁴⁰ Podrobný popis smutečního obřadu je uveden v článku *Převezení zesnulého dvor. rady dra G. Blažka z Prahy do Saské Kamenice*, Národní listy 50(1910), č. 339 z 9. 12., str. 3.

⁴¹ Viz *Odkaz dv. rady dra. G. Blažka*, Národní listy 50(1910), č. 338 z 8. 12., str. 3.

⁴² Viz *Dr. Gabriel Blažek*, Národní listy 50(1910), večerní vydání, č. 336 z 6. 12., str. 2.

... Literárně nebyl činný, soustřeďoval své síly jako učitel a náležel k učitelům oblíbeným. ...

Dlouhá léta byl předsedou novoměstské organizace mladočeské a na čas byl členem i sboru obecních starších v Praze. Žádná velká myšlenka politická neváže se k jeho jménu, bylť zesnulý pracovník tichý, řečník jen z nutnosti. Byl však muž reprezentační povahou i spůsoby svými a strana ho k reprezentaci užívala.⁴³

Gabriel Blažek příliš aktivní v matematice nebyl, jak lze snadno nahlédnout z jeho seznamu publikací. O jednom z možných důvodů této skutečnosti se zmínil Matěj Norbert Vaněček:

... že prof. Blažek literárně činným nebyl, v kterémžto směru rádo se mu křivdívá ... připomněl jsem u rakve zemřelého nejen jeho literární činnost, ale také tu okolnost, že při vydávání svých přednášek překvapen byl chorobou nervovou, kteráž okolnost asi hlavně působila, že v činnosti literární od té doby ustál a síly své uplatnil na jiných stranách ve prospěch svého národa. ...⁴⁴

LITERATURA

- [1] Diviš J. V., *Vzpomínky cukrovarníka 1866–1874*, Praha, 1923.
- [2] Houdek F., *Dějepis Jednoty českých matematiků*, JČM, Praha, 1872.
- [3] Posejpal V., *Dějepis Jednoty českých matematiků*, JČM, Praha, 1912.
- [4] Velflík A. V., *Dějiny technického učení v Praze, díl I. a II.*, Unie, Praha, 1906, 1909.

⁴³ Čas 24(1910), č. 337 ze 7. 12., str. 5, rubrika *Úmrtí*.

⁴⁴ *Ku pohřbu p. dvor. rady dra. Gabriela Blažka, píše prof. Mat. Vaníček*, Národní listy 50(1910), večerní vydání, č. 339 z 9. 12., str. 2; jméno autora nekrologu je uvedeno chybně.